

INTERVIEW HANS MOMMAAS, VOORZITTER ECOLOGISCHE AUTORITEIT

‘Wij bieden kennis, maar willen niet in een politieke rol belanden’

RENÉ LESUIS

Natuur lijdt in Nederland onder stikstofdruk, maar er zijn ook andere drukfactoren, zoals verdroging en recreatie. De Ecologische Autoriteit is in 2022 opgericht om dat beter in beeld te krijgen. ‘De natuurboekhouding op orde brengen’, zoals Hans Mommaas, sinds de oprichting voorzitter van de autoriteit, dat omschrijft.

Natuurherstel vindt vaak plaats in de vorm van gebiedsprocessen. Ik wilde het vertrouwen herstellen, want er was een enorm wantrouwen’, motiveert Mommaas zijn ambitie als voorzitter van de Ecologische Autoriteit. Dat is tot op zekere hoogte geslaagd, concludeert hij. Op gebiedsniveau ziet Mommaas dat natuur en landbouw bereid zijn om oplossingen te vinden. ‘Er is begrip dat de natuurcondities belangrijk zijn voor een volhoudbare landbouwpraktijk. Op macroniveau hebben de verhoudingen wel een andere kant op gewerkt.’

In uw werk staan de natuurdoelanalyses (NDA) centraal. Wat staat daarin?

‘In die analyses wordt door de betrokken overheid vastgelegd hoe de natuur ervoor staat in verhouding tot de natuurdoelen en wat nodig is voor een goede instandhouding van de natuur. Wij hebben er nu meer dan honderd geanalyseerd en er is zeker nog een kwaliteits-slag nodig. Er is bijvoorbeeld niet altijd een goede nulmeting. Overigens mag dat wat ons betreft geen excuus zijn om dan maar niets te doen.’

In januari van dit jaar publiceerde u een analyse van de eerste 63 NDA's. Het gaat met de natuur niet zo geweldig?

‘Dat is een understatement, het is vrij slecht gesteld. In bijna alle gebieden is sprake van meerdere drukfactoren, dus niet alleen stikstof.’

Een deel daarvan heeft een relatie met de landbouw: verdroging en het gebruik van pesticiden bijvoorbeeld. Als ik landbouwer was, dan zou ik denken: ‘moet dat ook nog allemaal?’

‘Ja. Als je nadenkt over natuur, moet je nadenken over landbouw. Maar we moeten ons ook afvragen hoe we in deze situatie zijn beland. Het landschap is rechtgetrokken, drooggelegd en ontgonnen. Dat piept en knarst met onze natuurwaarden. We moeten op zoek naar een nieuwe balans. Goede natuur is ook een randvoorwaarde voor landbouw.

‘Voor agrariërs zal dat consequenties hebben, daar zijn wij ons van bewust. Dat betekent in

Hans Mommaas wil met de Ecologische Autoriteit het natuurbelang ‘objectief bewaken’.

Foto: René Lesuis

‘Ik begrijp dat er wantrouwen is, bestuurders en politici zijn jarenlang onduidelijk geweest’

gebieden heel goed kijken. Wat is nodig en met welk type landbouw kun je dat combineren? Maar het gaat niet alleen om natuurgebieden. Er is een discussie te voeren over in wat voor soort cultuurlandschap wij agrarisch ondernemer willen zijn.

‘Als ik met agrariërs spreek, hoor ik vaak dat zij met veel omgevingscondities kunnen werken, als zij maar zekerheid hebben. De gebiedsprocessen zijn primair de verantwoordelijk-

heid voor de provincies, maar de nationale overheid moet de kaders stellen. Daarom hebben wij in het formatieproces ook gesteld dat er veel energie zit in de gebieden. Veel actoren accepteren wat wij gezegd hebben en zijn aan de slag. Wij vragen om dat vast te houden.’

Julie zeggen ook dat je een natuurgebied niet los kunt zien van de omgeving?

‘Klopt. Op de Veluwe merk je wat er buiten de Veluwe gebeurt. Een voorbeeld is stikstof. Maar ook het feit dat wanneer de waterstand rond een natuurgebied laag wordt gehouden het water aan alle kanten wegloupt.

‘Dus naast gebiedsspecifieke maatregelen heb je generieke maatregelen nodig. Wel ook met maatwerk. Als je de kritische depositiewaarde van stikstof heel strikt over het hele landelijke gebied legt, dan is er nergens meer open landbouw mogelijk.

‘Wij stellen als Ecologische Autoriteit neutraal een technische agenda vast, maar achter die agenda gaan enorme belangen schuil. Wat wij kunnen doen is objectief zeggen wat de situatie is en welke afwegingen je moet maken.’

Er is kritiek dat jullie alleen ecologen als deskundigen raadplegen, geen boeren.

‘Johan Remkes heeft het advies gegeven om ook de landbouw een plek te geven in de Ecologische Autoriteit. Wij vonden dit geen slim idee, omdat wij niet in een politieke rol willen belanden. Wij vroegen om een aparte sociaal-economische impactanalyse. Ik ben een rasdemocraat, de afweging hoort in de politieke arena plaats te vinden. Overigens, bij onze gebiedsinventarisaties praten wij heel vaak met agrariërs. Dit omdat zij de lokale deskundigheid hebben. Dat er wantrouwen is, begrijp ik. Dat heeft voor een deel ook te maken met het feit dat bestuurders en politici jarenlang behoorlijk onduidelijk zijn geweest.’

Wat vindt u van de voormannen van de agrarische sector?

‘Het enige wat ik hierover kwijt wil, is dat ik zou willen dat een aantal van die voormannen meer historisch besef hadden. Als je agrarisch natuurbeheer centraal stelt, kijk dan eerst wat goed en fout ging in het verleden. Was er wel een verdienmodel?’

Uit verschillende onderzoeken, bijvoorbeeld in de Achterhoek, blijkt dat specifieke types natuur het niet altijd redden.

‘De Vogel- en Habitatrichtlijn zegt dat natuurdoelen in principe kunnen worden aangepast, maar dan moet je wel laten zien dat je eerst je stinkende best hebt gedaan om de natuur te herstellen. Dat geldt ook voor versnippering. Je moet compenseren. Er is een nationale doelenagenda. Zomaar naar Brussel gaan en roepen ‘het moet anders’, dat gaat ‘m niet worden. Over die verwachtingen moet je ook eerlijk zijn.’

Wat is voor jullie als autoriteit de kern?

‘Er is een mer à boire aan zaken die spelen in het landelijk gebied: landbouw en natuur, wonen, klimaatadaptatie, waterbeheer, energietransitie, voedselzekerheid. Dat is een ingewikkelde puzzel. In die veelheid is het belangrijk dat wij als het natuurbelang objectief bewaken om te voorkomen dat je moet zeggen: ‘Operatie geslaagd, patiënt overleden.’ Dat je om je heen kijkt en zegt: ‘Jeetje, was dit nou wat wij wilden?’

Ervaren bestuurder en hoogleraar

Hans Mommaas (1955) was van 2015 tot november 2022 directeur van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). Ook is hij hoogleraar Regional Sustainability Governance aan Universiteit Tilburg. Sinds november 2022 is hij voorzitter van de Commissie voor de Milieueffectrapportage (MER). Kort daarop volgde zijn benoeming tot voorzitter van de daar ondergebrachte Ecologische Autoriteit die toenmalig minister Christianne van der Wal (Natuur en Stikstof) instelde. Dat was na het advies van PBL aan het kabinet om ‘een wettelijk geborgde wetenschappelijke autoriteit in te stellen die een onafhankelijk en omvattend ecologisch oordeel kan geven’. Mommaas studeerde Westerse Sociologie in Wageningen en promoveerde in Tilburg.